

<http://doi.org/10.5281/zenodo.5889277>

Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w roku 2020 Wintering of water birds in Silesia in the year 2020

Paweł Grochowski

Śląskie Towarzystwo Ornitologiczne
ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław
e-mail: merula@wp.pl

Jacek Betleja

Dział Przyrody, Muzeum Gónośląskie
pl. Jana III Sobieskiego 2, 41-902 Bytom
e-mail: betleja@muzeum.bytom.pl

Paweł Czechowski

Instytut Administracji i Turystyki, Uniwersytet Zielonogórski
Wydział Zamiejscowy w Sulechowie
ul. Armii Krajowej 51, 66-200 Sulechów
e-mail: paczech@wp.pl

Bartosz Smyk

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
ul. Odrowąża 24, 05-270 Marki
e-mail: bartosz.smyk@otop.org.pl

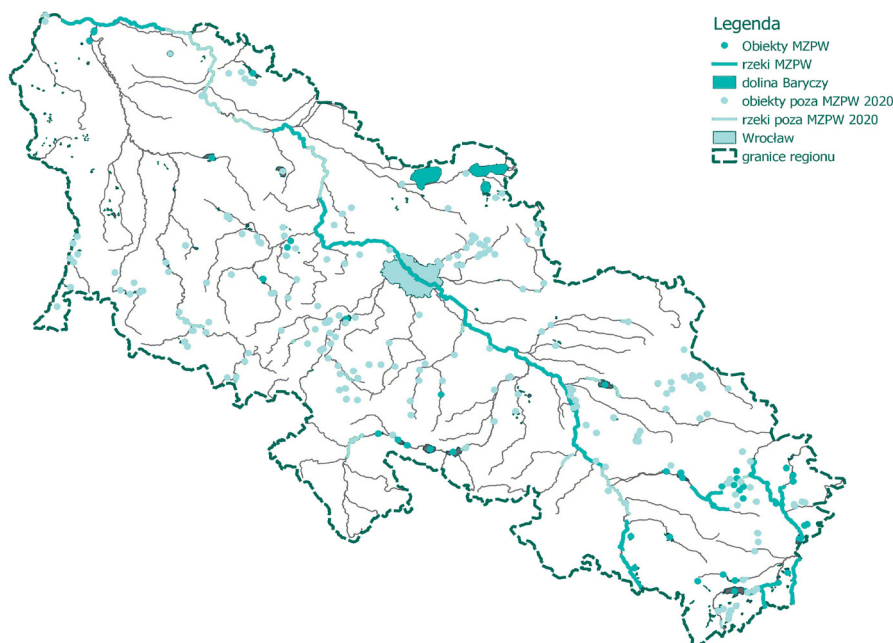
Liczenia zimujących ptaków wodnych na Śląsku w 2020 r. były dziesiątą akcją przeprowadzoną w ramach ogólnopolskiego Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych (MZPW), będącego częścią Monitoringu Ptaków Polski realizowanego przez konsorcjum Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków oraz Muzeum i Instytutu Zoologii PAN na zlecenie Głównego Inspekto-

ratu Ochrony Środowiska. Większość danych zebrano w dniach 10–13.01. Liczenia obejmowały stałe obiekty, zgłoszone do MZPW i Monitoringu Noclegowisk Gęsi oraz obiekty dodatkowe. W 2020 r. w całym kraju prowadzono rozszerzony monitoring, co przełożyło się na skontrolowanie na Śląsku łącznie ponad 200 obiektów i ok. 250 km rzek nieobjętych wcześniej ww. programami

(ryc. 1). Zimą 2019/2020 można scharakteryzować jako bardzo łagodną. Na całym obszarze Śląska, poza górami, utrzymywały się średnie temperatury dodatnie (www.meteoprognza.pl). Zlodzenie wystąpiło właściwie tylko na terenach podgórskich.

W 2020 r. stwierdzono zimowanie 56 gatunków ptaków wodnych. Łączna liczebność zaobserwowanych ptaków wyniosła ponad 266 tys. os. (tab. 1). Najliczniejszym gatunkiem była krzyżówka *Anas platyrhynchos*, której liczebność osiągnęła 116 tys. os. Łagodna zima spowodowała rozproszenie się krzyżówki, która nie tworzyła tak dużych koncentracji na zbiornikach jak w poprzed-

nich latach. Największe skupisko stwierdzono na zbiorniku Kozielno (6,5 tys. os.), Zb. Mietkowskim (4,3 tys. os.), stawach Miejsce w gminie Świerczów (3,8 tys. os.). W granicach administracyjnych Wrocławia zimowało 5800 os. Liczebność gęsi *Anser* sp. osiągnęła ponad 87 tys. os. W większości przypadków nie udało się określić składu gatunkowego, ze względu na trudności w liczeniu ptaków na wylocie z noclegowiska. Niemniej jednak, jak wynika z obserwacji, w których rozpoznawano skład gatunkowy stad gęsi, ogromną większość stanowiły tzw. gęsi północne z głównym udziałem gęsi tundrowej *Anser serrirostris* i gęsi białoczelnej *Anser albifrons*. Największą koncentrację

Rycina 1. Lokalizacja obiektów skontrolowanych w trakcie akcji zimowych liczeń w 2020 r. w Śląskim Regionie Ornitologicznym

Figure 1. Location of sites controlled within winter censuses in 2020 in the Silesian ornithological region

trację liczącą ponad 13 tys. gęsi wykazano na Zb. Mietkowskim. Duże koncentracje odnotowano także na zb. Dzierżno Duże (12 tys. os.), Stawach Przemkowskich (8 tys. os.) w kompleksach stawowych Stawno i Potasznia (po 8 tys.). W czołowej dziesiątce najliczniej zimujących ptaków utrzymały się mewa srebrzysta sensu lato *Larus argentatus* sensu lato, kormoran *Phalacrocorax carbo*, łyska *Fulica atra*, gęgawa *Anser anser*, śmieszka *Chroicocephalus ridibundus*, nurogęś *Mergus merganser* i łabędź niemy *Cygnus olor*. Ciepłe zimy są prawdopodobnie główną przyczyną wzrostu liczebności szeregu gatunków. Regularny wzrost liczebności odnotowuje w ostatnich latach kormoran. Liczebność uzyskana w styczniu 2020 r. (ponad 10 tys.) była kolejnym rekordem w historii liczeń zimowych (Czapulak 1986, Czapulak i Stawarczyk 1988, Czapulak 1991, Czapulak i Betleja 1998, 2001, Grochowski i in. 2016, 2017, 2018, 2019). Największe stada kormoranów wykazano na zb. Topola (ok. 1900 os.) oraz Zb. Goczałkowickim (ok. 1300 os.). Styczeń 2020 r. był też ponownie rekordowy pod względem liczebności gęgawy – ponad 7000 osobników. Podobnie jak poprzedniej zimy, największą koncentrację wykazano na Jeziorze Sławskim – 1050 os. Duże koncentracje wykazano także na zb. Raduszec (500 os.), stawach Landek (460 os.) oraz zb. Słupsko (450 os.). W porównaniu do 2019 r. nieznacznie wzrosła liczebność zimujących żurawi *Grus grus*. Co ciekawe kilka zimowych zgrupowań tego gatunku pojawiło się również na Górnym Śląsku. Największe zgrupowanie 92 os. wykazano na terenie stawów Łęczczok nieda-

leko Raciborza. Obserwacje te świadczą o przesuwaniu się zimowisk żurawia coraz bardziej na wschód. Trzy ostatnie lata, to również bardzo wysoki wzrost liczebności krakwy *Mareca strepera* i świstuna *M. penelope*. W ciągu ostatnich kilkunastu lat odnotowano prawie dziesięciokrotny wzrost ich liczebności na kontrolowanych zimowiskach, a liczebność każdego z gatunków w kolejnych sezonach wzrastała w podobnym tempie. Rok 2020 jest też kolejnym, w którym powiększyła się populacja zimującej gęsiówki egipskiej *Alopochen aegyptiaca*, co jest związane z ekspansją gatunku w naszym regionie. Największe koncentracje stwierdzono na zbiorniku Byczeń w gm. Kamieniec Żąbkowicki (23 os.) i Zb. Mietkowskim (11 os.). Wyraźnie zwiększyła się także liczebność mandarynki *Aix galericulata*. Jest to jednak spowodowane skontrolowaniem znanej, ale niemonitorowanej w poprzednich latach populacji w Brzegu, gdzie przebywało jednocześnie aż 28 osobników. Najwyższą liczebność w całej historii liczeń uzyskał także szlachar *Mergus serrator*, jednak wyłącznie za sprawą wyjątkowo dużego stada 18 os. stwierdzonego na piaskowni w pobliżu miejscowości Obora, gmina Lubin. Mimo to, ze względu na tylko dwie obserwacje szlachara tej zimy, nadal pozostaje on gatunkiem zimującym na Śląsku bardzo nielicznie. Również zimodorodek *Alcedo atthis* osiągnął rekordową liczebność populacji zimującej, która po raz pierwszy przekroczyła łączną liczbę 100 os. Z rzadkich gatunków obserwowano berniklę rdzawoszyją *Branta ruficollis* oraz gęś krótkodziobą *Anser brachyrhynchus*.

W 2020 r. w zimowych liczeniach uczestniczyły 142 osoby. Byli to: Anna Adamczyk, Maciej Aleksandrowicz, Katarzyna Banaś, Marek Banaś, Łukasz Berlik, Jacek Betleja, Szymon Beuch, Tomasz Biwo, Tomasz Blachucik, Marcin Bocheński, Maksymilian Bojarowski, Mateusz Bonczek, Emilia Brzęk, Andrzej Burecki, Marcin Cebula, Damian Celiński, Anna Cibis, Zygmunt Cibis, Olaf Ciebiera, Grzegorz Chlebek, Norbert Chmura, Paweł Czechowski, Bartosz Czernik, Aleksandra Czylok, Irena Danielecka, Ryszard Danielecki, Mariusz Dąbek, Carlos Moises Macias Domingues, Tadeusz Drazny, Leszek Duduś, Adam Dybich, Cezary Dziuba, Rafał Fudalej, Łukasz Fuglewicz, Stanisław Gacek, Jarosław Gil, Arkadiusz Gorczewski, Waldemar Górka, Bożena Gramsz, Sebastian Gramsz, Paweł Grochowski, Adam Gruszczynski, Józef Grysczyk, Radosław Gwóźdź, Grzegorz Hebda, Leszek Jerzak, Krzysztof Kałużny, Marek Kapelski, Marcin Karetta, Andrzej Kąkol, Antoni Knychała, Kacper Kowalczyk, Piotr Kozłowski, Simon Kronus, Jan Król, Robert Kruszyk, Damian Kurlej, Paweł Kwaśniewicz, Mateusz Ledwoń, Wiesław Lenkiewicz, Julian Lewandowski, Piotr Lewandowski, Klaudia Litwiniak, Andrzej Łużyński, Konrad Łysowski, Tomasz Maszkało, Konstanty Matyjaszczyk, Nikodem Mazur, Waldemar Michalik, Janusz Milewski, Agata Miłkowska, Wojciech Miłosz, Ja-

cek Mucha, Maciej Nagler, Witold Noć, Adrian Ochmann, Ireneusz Oleksik, Anna Osińska-Dzienniak, Beata Orłowska, Grzegorz Orłowski, Krzysztof Ostrowski, Sergiusz Owczarek, Marek Pach, Ewa Paprzycka, Henryk Pastrykiewicz, Monika Pastrykiewicz, Małgorzata Pietkiewicz, Agnieszka Pietruszewska-Pietrek, Marcelina Poddaniec, Bogdan Podmokły, Joanna Pomorska-Grochowska, Filip Pozauć, Katarzyna Protaś, Sławomir Protaś, Marcin Przymencki, Mariusz Rojek, Piotr Romanowski, Alfred Rösler, Sławomir Rubacha, Stanisław Rusiecki, Andrzej Ruszewicz, Przemysław Rymwid-Mickiewicz, Gustaw Schneider, Hubert Schwarz, Tomasz Szczansny, Łukasz Sikorski, Paweł Skałban, Karolina Skorb, Jarosław Słowikowski, Ewa Smutyło, Bartosz Smyk, Rafał Smykała, Gabriela Sobczak, Grzegorz Sobczak, Justyna Soska, Jerzy Stasiak, Beata Strasburger, Kamil Struś, Marcin Strzoda, Małgorzata Sykała, Piotr Sykała, Tomasz Szafrański, Marian Szeruga, Dariusz Szlama, Hanna Sztwiertnia, Grzegorz Śnieg, Tomasz Tańczuk, Kamila Topolska, Justyna Tracichleb, Rafał Walczybok, Piotr Wasiaś, Andrzej Wąsicki, Marta Węgrzyn, Józef Włodarz, Jacek Wojdat, Zofia Zalejska, Tomasz Zarzycki, Michał Zawadzki, Kamil Zięba, Izabela Żuchowska, Iwona Żyśko, Karol Żyśko.

Wszystkim tym osobom dziękujemy za udział w akcji.

Tabela 1. Wyniki zimowych liczeń ptaków wodnych na Śląsku w styczniu 2020 r.

Table 1. Water birds recorded in winter census conducted in Silesia in January 2020

L.p.	Gatunek Species	Odra Oder River	Wisła Vistula River	Inne rzeki Other rivers	Zbiorniki Reservoirs	Stawy rybne Fish ponds	Osadniki Sedimentary ponds	Inne Others	Suma Total
1.	<i>Anas platyrhynchos</i>	35668	781	11365	30696	17355	2589	17807	116261
	<i>Anser sp.</i>	0	0	0	28221	31252	0	0	59473
2.	<i>Anser serrirostris</i>	3	0	0	4647	11653	0	1501	17804
3.	<i>Phalacrocorax carbo</i>	3323	85	51	5328	587	17	1026	10417
4.	<i>Fulica atra</i>	577	3	22	4268	842	81	2500	8293
5.	<i>Larus cachinnans</i>	1197	0	8	5617	538	7	133	7500
6.	<i>Anser anser</i>	701	0	6	2297	1934	255	1868	7061
7.	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	1790	0	419	898	29	0	2945	6081
8.	<i>Mergus merganser</i>	916	5	114	1258	1200	19	748	4260
9.	<i>Cygnus olor</i>	741	25	311	508	1474	12	895	3966
10.	<i>Anser albifrons</i>	0	0	0	860	2603	0	0	3463
11.	<i>Larus canus</i>	346	0	16	2598	46	0	445	3451
	<i>Larus argentatus SL</i>	1269	0	2	1022	16	0	220	2529
12.	<i>Aythya fuligula</i>	526	2	4	1327	77	2	337	2275
13.	<i>Bucephala clangula</i>	917	0	0	612	270	1	192	1992
15.	<i>Ardea cinerea</i>	203	41	114	214	1169	11	185	1937
16.	<i>Gruus grus</i>	169	0	14	74	1260	0	124	1641
17.	<i>Anas crecca</i>	154	2	264	463	222	168	59	1332
18.	<i>Aythya ferina</i>	48	0	0	861	330	6	41	1286
19.	<i>Ardea alba</i>	72	1	15	147	468	0	284	987
20.	<i>Cygnus cygnus</i>	75	0	6	4	788	0	46	919
21.	<i>Mareca penelope</i>	158	0	14	297	108	1	91	669

22.	<i>Mareca strepera</i>	120	0	0	23	41	244	0	65	493
23.	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	172	0	0	136	62	1	0	51	422
24.	<i>Podiceps cristatus</i>	8	0	0	0	344	0	0	14	366
25.	<i>Gallinula chloropus</i>	25	0	0	191	7	1	4	106	334
26.	<i>Haliaeetus albicilla</i>	94	2	1	1	28	53	0	10	188
27.	<i>Alcedo atthis</i>	44	1	47	12	11	11	0	19	134
28.	<i>Mergellus albellus</i>	17	0	1	61	38	0	11	128	
29.	<i>Cygnus columbianus</i>	0	0	0	0	111	0	0	0	111
	<i>A. platyrhynchos</i> hybridy	31	0	0	3	0	0	0	60	94
30.	<i>Alopochen aegyptiaca</i>	0	0	0	21	2	2	0	36	59
31.	<i>Anas acuta</i>	16	0	0	29	6	6	0	2	53
32.	<i>Aythya marila</i>	2	0	0	43	1	1	0	0	46
33.	<i>Rallus aquaticus</i>	0	0	30	1	2	11	1	45	
34.	<i>Aix galericulata</i>	1	0	1	0	0	0	0	34	36
35.	<i>Tringa ochropus</i>	0	0	21	0	4	0	0	3	28
36.	<i>Larus argentatus</i>	4	0	1	8	10	0	0	3	26
37.	<i>Melanitta fusca</i>	8	0	0	18	0	0	0	0	26
38.	<i>Mergus serrator</i>	1	0	0	1	0	0	0	18	20
39.	<i>Numenius arquata</i>	0	0	0	0	11	0	0	0	11
40.	<i>Branta leucopsis</i>	0	0	0	6	3	0	0	0	9
41.	<i>Vanellus vanellus</i>	0	0	0	0	7	0	0	0	7
42.	<i>Tadorna tadorna</i>	0	0	0	0	6	0	0	0	6
43.	<i>Gallinago gallinago</i>	0	0	1	3	1	1	1	0	6
44.	<i>Spatula clypeata</i>	0	0	0	2	1	1	0	2	5
45.	<i>Gavia arctica</i>	0	0	0	5	0	0	0	0	5

46.	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
47.	<i>Clangula hyemalis</i>	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	3
48.	<i>Gavia stellata</i>	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3
49.	<i>Anser brachyrhynchus</i>	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
50.	<i>Branta ruficollis</i>	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	2
51.	<i>Larus marinus</i>	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
52.	<i>Melanitta nigra</i>	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
53.	<i>Netta rufina</i>	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2
54.	<i>Aix sponsa</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
55.	<i>Lymnocryptes minimus</i>	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
56.	<i>Podiceps auritus</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	SUMA / Total	49401	949	13198	92922	74739	3185	31884	266278			

Summary

Between the 10th and 13th January 2020, annual winter census of wintering water birds was conducted in the Silesia region. 142 participants took part in the project. They recorded more than 266 thousand birds from 56 species. The most numerous wintering species were the Mallard (more than 116 thousand birds), the Bean Goose (nearly 90 thousand), the Cormorant (over 10 thousand), the Coot (over 8 thousand) and the Caspian Gull (over 7 thousand).

Literatura

Czapulak A. 1986. Wyniki zimowych liczeń ptaków wodnych na Śląsku w latach 1983–1984. Ptaki Śląska 4: 69–79.

Czapulak A., Stawarczyk T. 1988. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1985–1987. Ptaki Śląska 6: 25–42.

Czapulak A. 1991. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1988–1989. Ptaki Śląska 8: 118–127.

Czapulak A., Betleja J. 1998. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1990–1995. Ptaki Śląska 12: 127–143.

Czapulak A., Betleja J. 2001. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 1996–1999. Ptaki Śląska 13: 107–123.

Grochowski P., Beuch S., Betleja J., Czechowski P., Smyk B. 2016. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w latach 2011–2016. Ptaki Śląska 23: 79–109.

Grochowski P., Betleja J., Czechowski P., Smyk B. 2017. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w roku 2017. Ptaki Śląska 24: 146–152.

Grochowski P., Betleja J., Czechowski P., Smyk B. 2018. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w roku 2018. Ptaki Śląska 25: 161–167.

Grochowski P., Betleja J., Czechowski P., Smyk B. 2019. Zimowanie ptaków wodnych na Śląsku w roku 2019. Ptaki Śląska 26: 155–161.